

ANMELDELSER

Thomas Hylland Eriksen & Finn Sivert Nielsen: Til verdens ende og tilbage. Antropologiens historie. Bergen: Fagbokforlaget 2002. 298 sider. ISBN 82-7674-291-2.

En antropologihistorie, fagets udviklingshistorie, på – om ikke dansk så næsten – et skandinaviske sprog, her let forståeligt norsk, har der længe været behov for. Ud over nogle korte afsnit i Hastrups og Ovesens nu forældede *Etnografisk grundbog* fra 1980 skal vi tilbage til Nicolaisens efterhånden antikke *Primitive kulturer. Nogle hovedtræk af etnologiens historie* fra 1963 for at finde noget, der ligner en faghistorie skrevet på dansk. Beva-res, man kan klare sig med de mange udmærkede engelske og amerikanske faghistorier, som er på markedet, men det er lettere og hurtigere at sætte sig ind i et stort og komplekst stofområde, hvis det kan ske letløbende på ens modersmål frem for i det lave sejtrækkergear, som fremmedsprog sætter mange (de fleste?) i. Og det letløbende er bestemt den kadence, forfatterne har valgt til denne antropologi-historie, som også Jonathan Schwartz spøge-fuldt bemærkede i sin anmeldelse af samme forfatteres engelske, lidt kortere, *A History of Anthropology* (2001) i sidste nummer af *Tidsskriftet Antropologi. Til verdens ende og tilbage* er en omarbejdet og udvidet version af denne engelske tekst.

Eriksen og Nielsen giver os i ni kapitler omkring 25 sider i snit en gennemgang af fagets fremvækst fra Herodot til Tierney/Chagnon-polemikken mod slutningen af år 2000. Det siger sig selv, at her er skåret mange hæle og klippet utallige tæer for at koge et så omfattende stof ned til dette bogformat. Forfatterne "tar mål av seg til å dekke hovedlinjene i antropologiens historie", som de selv siger (s. 7), og der er foretaget vanskelige valg og frasorteringer. De har bestræbt sig på at rette opmærksomheden mod, hvad de kalder, de tre vigtigste nationale traditioner i fagets historie: den britiske, den amerikanske og den franske, og det gør de ved at fokusere på de mest indflydelsesrige enkeltpersoner, miljøer

og institutioner. Rundt om og oven over det hele svæver noget, de selv kalder „tidsånden“ (s. 6), som skrives ind i hvert kapitel i form af introducerende klamanser som fx: "Teppet går opp for 'søttallet', det glemte tiår, inneklemt mellom Flower Power og The Iron Lady, mellom Richard Nixons valgseier og mordet på John Lennon – tiåret da verdens befolkning overskred 4 milliarder, da Mao og Elvis døde og Microsoft ble født, da vi fikk oljekrisa, kuppet i Chile og den første polske pave. Det var et tiår av drømmer som fort nok skulle knuses under historiens hjul – i antropologien som ellers." (s. 175). Forfatterne foretager en ordning af stoffet gennem tiårs-periodiseringer, som aftegnes på denne vis. Men ret beset „gør“ den tidsånd, som males, ikke noget ved den antropologi, hvis historie skrives frem. „Tidsåndens“ funktion i teksten er blot at slå en friskfyragtig tone an, så læseren forstår, at her kører det rigtig for os. Det er medrivende, og det fungerer.

Lad være at forfatterne fortæller, at det faghistoriske forbillede har været George Stocking, men Eriksen og Nielsen er ikke George Stocking, og deres bog ligner ikke noget, han kunne have begået. Forskellen er først og fremmest, at Stocking som historiker går til kilderne, studerer dem og graver grundigt rundt i nogle kontekster omkring dem, før han pertentligt lader sin historie vokse ud i tekst. Eriksen og Nielsen går ikke (eller kun i begrænset omfang) til kilderne, men skriver på baggrund af eksisterende faghistorier og til dels mundtlige anekdoter om fagets VIP'er. Det gør ikke bogen ringe. Det betyder blot, at det meste af den oversigtlighed, som forfatterne giver de nævnte hovedtraditioner i faget, kan genfindes i andre allerede eksisterende (fremmedsprogede) faghistorier, som Eriksen og Nielsen bygger på og henviser til. Forfatterne laver dog ind mellem deres egne sammenstillinger af faglige tilgange. Eksempelvis ses i kapitel 7, som under overskriften „Vaklende autoriteter“ dækker 1970'erne, et afsnit om „praksisteori“, en term som her dækker forsøg på at forene teoretisk og metodolo-

gisk aktør- og system/struktur-orientering fra så forskel-lige sider som Sherry Ortner, Giddens, Bourdieu og Foucault.

Det nye, de føjer til, er afstikkere til skandinaviske faghistorier, og til tyske og russiske fagudviklinger, som normalt ikke kendes eller vises opmærksomhed i anglo-amerikanske beskrivelser. Dermed åbner de for nye perspektiver på lokale (og potentielt internationale) fagudviklinger, som er gode at tænke videre med. Og denne „lokalisering“ af antropologihistorien, hvor begrænset den end er og nødvendigvis må være, er en af bogens forcer. Anmelderen har i den forbindelse bemærket, at hvor opbygningen af både svensk og norsk antropologi som universitetsfag i perioder har nydt godt af virkelige ildsjæle, finder forfatterne blot én af arten i dansk faghistorie, nemlig Klaus Ferdinand, hvis engagement og energi har været viet institut- og museumsopbygning på Moesgård. I dette historiske tilbageblik fremstår københavnsk antropologi snarest som lammet af internt „fnidder“ – skal man tro forfatternes hjemmelsmand på området (og det er der vist ingen grunde til ikke at gøre).

Forfatternes tilgang til emnet, hvor personligheder, institutioner og idéer, tænkes sammen, og i *den* rækkefølge, kan vel siges at afspejle det faktum at begge i en eller anden forstand er Barth'ske arvtagere, hvilket de også klart vedstår sig. De står på skuldrene af en tænker, hvis orientering klart er omkring kreative individer mere end omkring systemer og strukturer. Eriksen og Nielsens antropologihistorie er således ikke så meget en historie om idéernes udvikling som om antropologiske personligheder og deres spredning af tanker i samspil med hinanden og med de institutioner, de færdes i og imellem. Anekdoterne om, hvorledes dette er foregået her og hisset, bliver derfor vigtige kontekstualiseringer til belysning af, hvorledes antropologisk viden genereres. Samtidig er bogen med til at konsolidere idéen om, at bestemte personer i kraft af egne geniale tanker bliver faddere til bestemte teoretiske tilgange og orienteringer. Forfatterne synes ikke selvkritisk bevidste om dette. Hvis de havde ladet „tiden“ – om ikke netop „tidsånden“ – spille en rolle som andet end kulisser, eller hvis de havde undersøgt idéernes genealogier frem for VIP'ernes, kunne det måske være lykkedes at vise, som andre har gjort i andre sammenhænge, de „store“ faglige traditioners diskursive snarere end idiosynkratiske beskaffenhed, ligesom det måske i højere grad

kunne fremgå, hvordan faghistoriske forfædre (og en gang imellem -mødre) er berømte, ikke nødvendigvis fordi de har formuleret enestående nytænkning, men fordi de har sagt noget på rette tid og sted, som andre havde sagt før, i går, sidste år, for ti, tyve, etc. år siden på mere obskure tider og steder. (Men dette havde måske foregrebet en potentiel 21. århundredes ånd, som indtil videre befinder sig i skyggen af forfatternes, og senmodernitetens, kvik-hurtige yuppie-gejst.)

Med sit rappe overblik over en vidt forgrenet faghistorie synes *Til verdens ende* velegnet i undervisningssammenhænge og som håndbog for studerende på grunduddannelsen. Stilen, afslappet og fortrolig små-chat, gør bogen læservenlig og let-læselig. Det uhøjtidelige præg inviterer også til, at man bærer over med den lovligt store mængde af fejl, som afspejler en lige så afslappet korrekturlæsning: årstal, der ikke passer, fejlplacerede navne, utilstrækkeligt forklarede debatter (fx „rasjonalitetsdebatten“), som der henvises til gang på gang, uden at det nogen sinde forklares, hvad debatten i grunden gik ud på. Denne løvsagtighed på detailplanet synes at signalere en (postmoderne) brug-og-smid-væk-æstetik, som antyder, at bogen er produceret lidt for sjov mere end for at diskutere vinkler på faget. Det er synd for en ellers absolut brugbar tekst, som oven i købet er forsynet med både stikords- og personregister. Fordi den er hurtig på aftrækkeren, er bogen et godt sted at begynde, hvis man har interesse i eller er nødt til at sætte sig ind i antropologiens faghistorie. Af samme grund er den også et dårligt sted at slutte. Heldigvis skorter det ikke på andre faghistoriske og teorihistoriske tekster, som man kan læse videre i. Brug bogen – med nævnte forbehold!

Hanne Veber

mag.scient., ph.d.

Danmarks Humanistiske Forskningscenter

Maris Boyd Gillette: *Between Mecca and Beijing. Modernization and Consumption Among Urban Chinese Muslims.* Stanford University Press 2000. 279 sider. ISBN 0- 8047-3694-4. Pris: \$49.50 (hb). ISBN 0-8047-4685-0. Pris: \$18.95 (pb).

Gillette har med *Between Mecca and Beijing* begået en særdeles læseværdig etnografi om livet i den muslimske bydel i midten af den